

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд

на Мария Атанасова Колушева

на тема

„Църквата „Св. Георги“ във Велико Търново и нейните стенописи“

за присъждане на образователната и научна степен *доктор*

Институт за изследване на изкуствата, БАН

от

проф. д-р Бисерка Пенква

Мария Колушева е прекрасен пример за осъзнат и мотивиран избор в науката. След като завършва специалността Новогръцка филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, тя продължава в магистърската програма на специалността Сравнително изкуствознание в Нов Български университет. Тук тя се ориентира към медиевистичната проблематика в изучаването на художественото наследство. През 2011 г. защитава магистърската си теза „Сцени от житието и чудесата на св. Димитър от XIV до първата половина на XVIII век“, а през 2013 г. след успешен конкурс е зачислена като редовен докторант в Института за изследване на изкуствата при БАН. Църквата „Св. Георги“, намираща се в историческата Асенова махала във Велико Търново – обектът на изследването, на пръв поглед е добре известна както на широката публика, така и на специалистите, но дисертационният труд на Мария Колушева показва колко измамно може да бъде това впечатление. Авторката избира монографичен подход, който позволява пълноценна реализация на целите на изследването, а именно пълно и всестранно проучване на стенописния паметник в неговия исторически и художествен контекст. Класическата триделна структурата на труда естествено произтича от логиката на паметника и в същото време е подчинена на поставените цели. Двете основни части на труда са посветени съответно на стенописите в наоса и в притвора на храма. Въведението лаконично, но изчерпателно и конкретно представя

паметника в трите основни аспекта – мястото му в сегашните изследвания, историческата ситуация на възникването му, проблемите на архитектурата на църквата и реставрацията ѝ. Заключението, без да преразказва съдържанието, формулира основните изводи от направеното проучване.

Още във въведението авторката показва както че паметникът всъщност все още не е изучен, както и колко добри резултати дава съвестното събиране и адекватното интерпретиране и на най-скромните и даже косвени податки за църквата. При това тя нито за момент не забравя основната си цел – стенописите, като подчинява всяка част от изследването на нея. Систематично и скуполовобозно Мария Колушева подлага на анализ всяка страна на обекта на своето изследване – от иконографските характеристики на изобразените сцени и отделни образи с придружаващите ги надписи, през общата характеристика на стила и особеностите на идейната програма до ситуирането им сред съвременните балкански паметници. А осведомеността на дисертантката по отношение на балканските паметници от периода XVI-XVII в. е респектираща. Благодарение на филологическата си подготовка, тя прекрасно познава съществуващите публикации (списъкът на използваната литература включва над 350 заглавия), а благодарение на активното си участие в проекта „Пътищата на балканските зографи и паметниците на поствизантийското изкуство в България” към Фонд Научни изследвания, тя вече познава *de visu* и значителен брой от тези паметници. Всичко това позволява на авторката да постави изследвания паметник във възможно най-широк контекст, но в същото време да намери най-убедителните паралели. И въпреки, че категоричен отговор на въпроса кои са и от къде са дошли майсторите, изписали търновската църква, не може да се даде, представеният труд представлява сериозна крачка напред към изучаването на балканското художествено наследство от поствизантийския период. В този смисъл дисертацията на Мария Колушева надхвърля рамките на класическото монографично изследване като, което повече или по-малко остава в рамките на своя обект, а набелязва очертанията на една по-широка балканска перспектива.

Със своите 450 стандартни страници текст и приложение, съдържащо 228 фотографии, онагледяващи практически всяка част от изследването, и особено с професионално проведеното изследване дисертационният труд на Мария Колушева напълно отговаря на изискванията за един подобен труд.

Авторефератът е адекватен на съдържанието на дисертацията, а така наречените приноси са коректно дефинирани, макар и твърде лаконични.

Всичко казано ме убеждава, че пред нас е един перспективен, ерудиран и ентузиазирани млад изследовател на поствизантийското художествено наследство у нас и на Балканите и присъждането на образователната и научна степен *доктор* на Мария Колушева е напълно заслужено.

проф. д-р Бисерка Пенкова

29 януари 2017 г.